

نسخه کم‌هزینه حل مشکلات

جلال میرزایی

اینکه وضعیت کشور در همه ابعاد و سطوح پیچیده‌تر، بفرنج‌تر و بحرانی‌تر از سال ۹۲ است، کاملاً درست است یا در اینکه توان دولت، چه دولت روحانی و چه دولت تازه‌نفس رئیسی از نظر بودجه و دخل‌وخرج بسیار بد است شکی در آن نیست، این نکات و هزاران نکته دیگر از این دست یک هشدار و خطر جدی را به ما گوشزد می‌کند، اما هنوز برای دولت رئیسی فرصت آواربرداری وجود دارد. اگر چه دولت سیزدهم مانند دولت اول روحانی بافرع‌بال نمی‌تواند مسائل را پیگیری کند، ولی وضعیت آنقدر حاد نشده است که پیشاپیش عنوان کنیم دولت رئیسی فرصت آواربرداری ندارد. اکنون مهم نیست چه دولتی با چه نگاه سیاسی در کشور روی کار است، باید اجازه داد این دولت فرصت حل مشکلات را پیدا کند. البته معتقدم با توجه به مجموعه اعتراضات مردمی در سال ۹۶ و دیگر اعتراضات که به‌خصوص بعد از خروج ترامپ از برجام شکل گرفته است، ما باید با یک تغییر نگاه شرایط را مدیریت می‌کردیم تا به اینجا برسیم. در این مدت با فرصت‌سوزی‌های بی‌دربی عملاً نتوانسته‌ایم کشور را از بحران‌های جاری برهانیم تا به این وضع دچار نشویم. پیرو این نکات قطعاً تکرار اعتراضات در خوزستان و دیگر شهرها و استان‌ها قابل پیش‌بینی بود، در این بین قطعاً راه حل اتمام این اعتراضات و تحقق خواسته‌های به‌حق مردم هم گفتار درمانی نیست. اینکه ما به دنبال مقصر تراشی و حمله به دولت روحانی باشیم مشکلی از مردم کم نمی‌کند. مردم هم دیگر برای این مقصر تراشی‌ها و حمله به دولت روحانی کوچک‌ترین ارزشی قائل نیستند.اکنون جامعه دولت روحانی، دولت رئیسی و همه ارگان‌ها و نهاده‌ا را در یک کاسه می‌بیند.اعتراض دیگری به دولت روحانی نیست؛ دولت روحانی که چند روز دیگر می‌رود، کل ساختار اکنون زیرسوال رفته است. ما باید پیشتر از اینها به فکر حل مشکلات می‌بودیم. اگر آن همان زمان دونالد ترامپ از برجام، اعمال تحریم‌ها و پیگیری سیاست فشار حداکثری که موجب قطع صادرات نفت و کاهش شدید و فاحش درآمدهای نفتی شد، فکری برای حل مشکلات می‌کردیم، ما به اینجا نمی‌رسیدیم که برای توجیه وضع موجود به دنبال مقصر تراشی باشیم. با همه این تفسیر جامعه باید صبر پیشه کند و در کنار آن نباید سطح انتظارات از دولت سیدابراهیم رئیسی را هم بالا برد.مخالفان برجام اکنون که در سایه یکدست شدن قدرت باید پاسخگو باشند، نیک می‌دانند هیچ‌راهی غیر از احیای هر چه زودتر برجام وجود ندارد؛ برجامی که همین حضرات در دولت روحانی تا توانستند بر آن تاختند و حتی آن را در صحن مجلس آتش زدند. اما الان دیگر خبری از آن تاخت‌وتازها به برجام نیست، برجام شده نسخه شفابخش کشور. هر روزی که مذاکرات وین برای احیای برجام به تأخیر بیفتد ما از امتیازات لغو تحریم‌ها محروم می‌شویم و به‌دنبال آن مردم باید تاوان و بار حقیقی سیاست فشار حداکثری را بر دوش بکشند. برای مردم یک روز هم ریز وک است که این صورت‌ها تمام شود. پس اگر ما در دولت روحانی به صورتی پیوسته مذاکرات را ادامه می‌دادیم این مهم ما را از چند تهدید دور می‌کرد؛ اول اینکه تازش‌های داخلی، منطقلهای و خارجی برای به بن‌بست کشیدن مذاکرات وین عملاً به شکست‌شده می‌شد و دوم اینکه قطعاً دولت سیدابراهیم رئیسی در یک فاصله کوتاهی از روی کار آمدن می‌توانست از امتیازات احیای برجام برای حل مشکلات کشور استفاده کند، اما متأسفانه برای حل دولت روحانی کار قرار نگرفت. سیزدهم به مجلس برود، رای اعتماد بگیرد، تیم مذاکره‌کننده در درون وزارت امور خارجه تعیین شود، هماهنگی‌های لازم و خط مذاکرات مشخص شود تاوانهای کشور وین در دستور کار قرار گیرد؛ تازه آن زمان که تیم جدید هنوز با فضای مذاکره آخت نشده است؛ این امر می‌تواند به ضرر ما باشد. همه این مسائل معلوم نیست، با چند هفته یا چند ماه فرصت نیاز داشته باشد، تا آن زمان مردم باید این سختی‌ها را به دوش بکشند؛ آن هم در شرایطی که اکنون ما شاهد آلودگی غیر اعتراضات مردمی در کف خیابان‌ها هستیم و به دنبال ملت خواستار یک سریع مشکلاتند. از آن طرف هم که جیب دولت خالی است. اینجاست که به این نتیجه می‌رسیم به‌توقعی نداشتن مذاکرات وین تا زمان روی کار آمدن دولت رئیسی از سوی ایران تا چه‌اندازه اشتباه بوده است. نکته مهمتری که لازم به ذکر است اینست که دولت روحانی فرصت نداشت تاوانهای وین را به صورت پیوسته ادامه می‌شدیم و هرچه زودتر به احیای برجام نزدیک می‌شدیم قطعاً فضای مثبتی برای بازار ایجاد می‌شد. ما نباید زمان نیاز دارد. ضمن اینکه با توجه به روانی سیاست خارجی بر بازار را از نظر دور نگه داریم، مهم نیست که رئیسی مثل من فکر می‌کند یا خیر، مساله اینجاست که نسخه فوری دیگری وجود ندارد. چون اولاً بسپج امکانات داخلی و اتکا به توان کشور عملا یک پروسه زمان‌بر است و تحقق آن به‌طور کامل مستلزم هماهنگی کلیه نهاده‌ا و دستگاه‌های ذی‌ربط است که در شرایط حساس کشور خروجی ملموس آن برای مردم به چند سال زمان نیاز دارد. ضمن اینکه با توجه به تحریم‌ها و سیاست فشار حداکثری دیگر توانی برای کشور باقی نمانده است که دولت رئیسی بخواد به آن اتکا یا آن را بسپج کند. پس احیای برجام، هم نسخه فوری حل مشکلات کشور و هم نسخه به شدت کم‌هزینه‌ای است.

دکتر علی بیگدلی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

رئییی فقط با «رفع تحریم» موفق می‌شود

رئییی مسئولان را برای تغییر اساسی آماده کند چالش جدی رئییی پیدا کردن جانشین برای ظریف است
آینده برجام در هاله‌ای از ابهام قرار گرفته است
وضعیت امروز جامعه نمی‌تواند برای همیشه ادامه پیدا کند
مذاکره‌کنندگان دولت رئییی توان تیم روحانی را ندارند

آرمان ملی – احسان انصاری: حسن روحانی در اظهارات اخیر خود به صراحت عنوان کرده‌ا اگر اجازه می‌دادند تحریم‌ها در دولت وی لغو می‌شد، با این وجود مخالفت‌ها و مصوبه مجلس چنین اجازه‌ای به دولت وی نداده است. این در حالی است که انتقال تصمیم‌گیری درباره آینده برجام از دولت روحانی به دولت رئیسی برای ایران بدون هزینه نخواهد بود. این در حالی است که هنوز موضع رئیسی درباره سیاست خارجی و تیمی که برای مدیریت وزارت خارجه انتخاب می‌کند مشخص نیست. گمانه‌زنی‌ها از شانس بیشتر باقری کنی برای تصدی وزارت امور خارجه حکایت دارد. این در حالی است که پیدا کردن فردی در اندازه محمدجواد ظریف برای وزارت خارجه یکی از چالش‌های جدی رئیسی به‌شمار خواهد رفت. تسلط و دانش بالای ظریف به اندازه‌ای است که هر فردی به جای وی به عنوان وزیر بر انتخاب شود، توسط افکار عمومی با ظریف مقایسه خواهد شد و در صورت عدم توانایی انتقادات نسبت به انتخاب رئیسی آغاز خواهد شد. برای تحلیل و بررسی این موضوع «آرمان ملی» با دکتر علی بیگدلی تحلیلگر روابط بین‌الملل گفت‌وگو کرده است که در ادامه می‌خوانید.

◀ **انتقال تصمیم‌گیری درباره مذاکرات وین و آینده برجام از دولت حسن روحانی به دولت ابراهیم رئیسی چه پیامدهایی برای ایران خواهد داشت؟ آیا قرار است در دولت رئیسی تصمیمات مهمی اتخاذ شود که امکان آن در دولت روحانی وجود نداشته است؟**

واقعیت این است که دولت جدید در فضای روزنامه کیهان و حسین شریعتمداری قرار خواهد داشت و این روند تا زمانی وجود دارد که به این نتیجه برسند که ادامه این وضعیت دیگر مقذور نیست. این در حالی است که در شرایط کنونی ما در کشور با تجمعات مردمی در برخی از استان‌ها مواجه هستیم که نشان‌دهنده ناراضیاتی‌های مردم است. بدون تردید این وضعیت نمی‌تواند برای همیشه ادامه پیدا کند. این در حالی است که نظام سیاسی در ایران یکدست‌شده و همه‌قادر اختیار یک جریان سیاسی قرار گرفته است. به همین دلیل این احتمال وجود دارد که با چنین وضعیتی بتوانند تا حدودی وضعیت را ساماندهی کنند. با این وجود کار سختی است و نمی‌توان به‌راحتی از کنار آن گذشت. هنوز برای افکار عمومی این موضوع فاش نشده که در شش دور مذاکراتی که در وین انجام شده

هیچ پیشرفتی در مذاکرات حاصل نشده است. مهم‌ترین دلیل این موضوع نیز این است که سطح انتظارات ایران در مذاکرات خیلی بالا بوده و اسطخ خواهان برداشته‌شدن همه تحریم‌هاست که این اقدام برای آمریکا میسر نبوده است. از سوی دیگر ایران قصد دارد به برجام سال ۲۰۱۵ بازگردد به این اتفاق نیز برای آمریکا میسر نیست. آقای بایدن در اوایل نطق سخنرانی خود در کاخ سفید عنوان کرده ما قصد داریم به برجام بازگردیم؛ اما باید زمانی را صرف ممکن‌است به سال ۲۰۱۵ برسیم. در حالی است که ایران به اظهارات توجه نکرده است. به نظر می‌رسد برجام قبلی از بین رفته و قرار است برجام جدیدی شکل بگیرد. مسائل دیگری نیز مانند حقوق بشر و همکاری‌های نظامی و اقتصادی با برخی گروه‌های منطقه‌ای که از نظر آمریکا و کشورهای غربی گروه‌های تروریستی هستند نیز در کنار برجام مطرح شده‌است. آمریکا قصد دارد با این گفت‌وگوها را به شکلی انجام دهد که از هم قابل تفکیک نیستند. وزیر خارجه فرانسه نیز در جدیدترین اظهارات خود عنوان کرده اگر ایران بیش از این در مذاکرات تعلل ایجاد کند ممکن است به آینده برجام لطمه وارد شود. مکررون به عنوان نماینده اروپا در موضوع برجام هم قصد داشته به آمریکا اعلام کند این کشور را تنها نخواهد گذاشت و هم قصد داشته به ایران بگوید تحمل کشورهای غربی بیش از این نخواهد بود. اگر این وضعیت ادامه داشته باشد آمریکا و اروپا را از دست خواهد داد. در چنین شرایطی روسیه نیز در راستای همکاری با کشورهای غربی حرکت خواهد کرد.

◀ **مهمترین دغدغه‌های ایران چیست**
با تصمیم گرفته تصمیم‌گیری درباره برجام تا تأخیر صورت بگیرد و با توجه به فشارهای اقتصادی که مردم هنوز به جمع‌بندی نهایی در این زمینه نرسیده است؟

ایران در شرایط کنونی در وضعیت حساسی قرار گرفته است. از یک طرف ناراضیاتی‌های عمومی در برخی از استان‌ها جدی کشور مشاهده می‌شود و از سوی دیگر چالش‌های بین‌المللی وجود دارد که اقتصاد کشور را تحت تأثیر قرار داده است. به همین دلیل تصمیم‌گیری درباره برجام در هاله‌ای از ابهام قرار گرفته است. با روی کار آمدن رئیسی ممکن است در کوتاه‌مدت اتفاق خاصی در کشور رخ ندهد؛ اما پس از مدتی رئیسی چاره‌ای ندارد جز اینکه مقامات نظام را برای تغییرات اساسی در رویکردهای داخلی، منطقه‌ای و جهانی آماده کند؛ علمانی که امروز در جامعه ایران قابل‌مشاهده است نشان می‌دهد تحمل مردم به نقطه انتهایی رسیده است. به همین دلیل ما باید نوع نگاه و قضاوت‌مان را نسبت به جهان تغییر بدهیم و استراتژی‌های منطقه‌ای خود را تغییر بدهیم. در غیر این صورت شرایط به ضرر ایران خواهد بود. در شرایط کنونی نفوذ ایران در سوریه کاهش پیدا کرده و این وضعیت درباره عراق نیز در آینده به وجود خواهد آمد. سفر آقای الکاظمی به واشنگتن درباره خروج نیروهای آمریکایی از عراق دارای اهمیت زیادی است. این در حالی است که هنوز جزئیات دقیقی درباره این دیدار منتشر نشده است. ایران باید تلاش کند نگاه بیرونی خود را به نگاه درونی تغییر بدهد. در طول چهار دهه گذشته این مسأله به خوبی برای افکار عمومی روشن شده که داشتن چنین نگاهیه به سود کشور نبوده؛ بلکه کشور را با چالش‌های مهم بین‌المللی مواجه کرده‌است. آقای رئیسی نیز به تنهایی نمی‌تواند اقدام موثری انجام بدهد. وی نه آشنایی کافی با فضای بین‌المللی دارد و نه با مسائل سیاسی ارتباط موثر داشته است. این در حالی است که تیم مذاکره‌کننده دولت رئیسی نیز قطعاً از توانایی و قدرت تیم دولت روحانی برخوردار نیست.

آرمان ملی – احسان انصاری: حسن روحانی در اظهارات اخیر خود به صراحت عنوان کرده‌ا اگر اجازه می‌دادند تحریم‌ها در دولت وی لغو می‌شد، با این وجود مخالفت‌ها و مصوبه مجلس چنین اجازه‌ای به دولت وی نداده است. این در حالی است که انتقال تصمیم‌گیری درباره آینده برجام از دولت روحانی به دولت رئیسی برای ایران بدون هزینه نخواهد بود. این در حالی است که هنوز موضع رئیسی درباره سیاست خارجی و تیمی که برای مدیریت وزارت خارجه انتخاب می‌کند مشخص نیست. گمانه‌زنی‌ها از شانس بیشتر باقری کنی برای تصدی وزارت امور خارجه حکایت دارد. این در حالی است که پیدا کردن فردی در اندازه محمدجواد ظریف برای وزارت خارجه یکی از چالش‌های جدی رئیسی به‌شمار خواهد رفت. تسلط و دانش بالای ظریف به اندازه‌ای است که هر فردی به جای وی به عنوان وزیر بر انتخاب شود، توسط افکار عمومی با ظریف مقایسه خواهد شد و در صورت عدم توانایی انتقادات نسبت به انتخاب رئیسی این موضوع «آرمان ملی» با دکتر علی بیگدلی تحلیلگر روابط بین‌الملل گفت‌وگو کرده است که در ادامه می‌خوانید.

◀ **انتقال تصمیم‌گیری درباره مذاکرات وین و آینده برجام از دولت حسن روحانی به دولت ابراهیم رئیسی چه پیامدهایی برای ایران خواهد داشت؟ آیا قرار است در دولت رئیسی تصمیمات مهمی اتخاذ شود که امکان آن در دولت روحانی وجود نداشته است؟**

واقعیت این است که دولت جدید در فضای روزنامه کیهان و حسین شریعتمداری قرار خواهد داشت و این روند تا زمانی وجود دارد که به این نتیجه برسند که ادامه این وضعیت دیگر مقذور نیست. این در حالی است که در شرایط کنونی ما در کشور با تجمعات مردمی در برخی از استان‌ها مواجه هستیم که نشان‌دهنده ناراضیاتی‌های مردم است. بدون تردید این وضعیت نمی‌تواند برای همیشه ادامه پیدا کند. این در حالی است که نظام سیاسی در ایران یکدست‌شده و همه‌قادر اختیار یک جریان سیاسی قرار گرفته است. به همین دلیل این احتمال وجود دارد که با چنین وضعیتی بتوانند تا حدودی وضعیت را ساماندهی کنند. با این وجود کار سختی است و نمی‌توان به‌راحتی از کنار آن گذشت. هنوز برای افکار عمومی این موضوع فاش نشده که در شش دور مذاکراتی که در وین انجام شده

هیچ پیشرفتی در مذاکرات حاصل نشده است. مهم‌ترین دلیل این موضوع نیز این است که سطح انتظارات ایران در مذاکرات خیلی بالا بوده و اسطخ خواهان برداشته‌شدن همه تحریم‌هاست که این اقدام برای آمریکا میسر نبوده است. از سوی دیگر ایران قصد دارد به برجام سال ۲۰۱۵ بازگردد به این اتفاق نیز برای آمریکا میسر نیست. آقای بایدن در اوایل نطق سخنرانی خود در کاخ سفید عنوان کرده ما قصد داریم به برجام بازگردیم؛ اما باید زمانی را صرف ممکن‌است به سال ۲۰۱۵ برسیم. در حالی است که ایران به اظهارات توجه نکرده است. به نظر می‌رسد برجام قبلی از بین رفته و قرار است برجام جدیدی شکل بگیرد. مسائل دیگری نیز مانند حقوق بشر و همکاری‌های نظامی و اقتصادی با برخی گروه‌های منطقه‌ای که از نظر آمریکا و کشورهای غربی گروه‌های تروریستی هستند نیز در کنار برجام مطرح شده‌است. آمریکا قصد دارد با این گفت‌وگوها را به شکلی انجام دهد که از هم قابل تفکیک نیستند. وزیر خارجه فرانسه نیز در جدیدترین اظهارات خود عنوان کرده اگر ایران بیش از این در مذاکرات تعلل ایجاد کند ممکن است به آینده برجام لطمه وارد شود. مکررون به عنوان نماینده اروپا در موضوع برجام هم قصد داشته به آمریکا اعلام کند این کشور را تنها نخواهد گذاشت و هم قصد داشته به ایران بگوید تحمل کشورهای غربی بیش از این نخواهد بود. اگر این وضعیت ادامه داشته باشد آمریکا و اروپا را از دست خواهد داد. در چنین شرایطی روسیه نیز در راستای همکاری با کشورهای غربی حرکت خواهد کرد.

◀ **مهمترین دغدغه‌های ایران چیست**
با تصمیم گرفته تصمیم‌گیری درباره برجام تا تأخیر صورت بگیرد و با توجه به فشارهای اقتصادی که مردم هنوز به جمع‌بندی نهایی در این زمینه نرسیده است؟

ایران در شرایط کنونی در وضعیت حساسی عالی امنیت ملی و مقامات نظامی بوده که در مجلس منتقل شده و به نام مصوبه مجلس مطرح شده است. هدف از تصویب این مصوبه نیز این بوده که آمریکا را تحت‌فشار بیشتری قرار بدهند. با این وجود در این زمینه به نتیجه نرسیدند. آمریکا سیاسی‌ای که ایران انجام می‌دهد برای طرف مقابل روشن است و به نظر می‌رسد دست ایران را می‌خوانند و به همین دلیل نتیجه نخواهد داد. به نظر می‌رسد برخی دوست ندارند دسته گل موفقیت در مذاکرات با این آقای روحانی بیفتند. با یکدستی‌ای که در فضای سیاسی ایران رخ داده ممکن است وضعیت تا حدودی ساماندهی شود؛ در غیر این صورت فشارهای معیشتی و اقتصادی بر مردم افزایش می‌کند که به ضرر نظام سیاسی تمام خواهد شد. اینکه ایران اصرار دارد همه تحریم‌ها به یک‌باره برداشته شود مشکلات مذاکرات ایران را پیچیده کرده و به همین دلیل به نتیجه نرسیده است. ترمز اصلی به نتیجه نرسیدن مذاکرات همین موضوع یعنی اصرار ایران برای برداشته‌شدن همه تحریم‌هاست. در چنین شرایطی آمریکا عنوان می‌کند تحریم‌هایی که به برجام ارتباط دارد امکان برداشته‌شدن دارد. این در حالی است که بخشی از تحریم‌ها که به برجام ارتباط ندارد و به مسائل منطقه‌ای ایران ارتباط دارد، باید در آینده حل شود. امروز از ایران به آقای عراقچی می‌گویند در مذاکرات به شکلی موضع‌گیری کند که آمریکا باید به صورت یک‌باره همه تحریم‌های ایران را بردارد. این در حالی است که آمریکا زیر بار مطلق‌انگاری ایران در این زمینه نمی‌رود. نمی‌توان شرایطی را متصور بود که ایران در نقطه صفر قرار داشته باشد و انتظار داشته باشد آمریکا تغییرات جدی در رویکرد خود نسبت به ایران ایجاد کند. ایران نمی‌تواند تنها مطالبه‌گر باشد و انتظار داشته باشد آمریکا مطالباتش را انجام بدهد.

◀ **رئییی چه تغییراتی در روند سیاست خارجی ایران خواهد داد؟**

بدون برداشته‌شدن تحریم‌ها و بدون از بین رفتن مشکلات برجام آقای رئیسی هیچ‌کاری نمی‌تواند انجام دهد. هر کسی نیز جای ایشان باشد، با چنین وضعیتی مواجه می‌شود. وضعیت اقتصادی کشور به اندازه‌ای عمق پیدا کرده و تشدید شده

که سرمایه‌گذاران خارجی و داخلی به راحتی برای سرمایه‌گذاری در ایران اعلام آمادگی نخواهند کرد. این در حالی است که آقای رئیسی از آنها دعوت کرده‌ا اما آنها در نهایت پاسخ مثبت نخواهند داد. شاید آقای

رئییی بتواند به وعده‌هایی که به مردم می‌دهد و سخنان پرشوری که در ابتدای ریاست‌جمهوری خود مطرح می‌کند تا مدتی مردم را راضی نگه دارد اما در بلندمدت نمی‌تواند کار خاصی انجام بدهد و مشکلات همچنان بابر جا خواهد بود. این در حالی است که ناراضیاتی‌های مردم از وضعیت موجود افزایش پیدا کرده و ما شاهد خیزش‌های اجتماعی در برخی مناطق کشور هستیم. گروه‌های تندرویی که در درون کشور حضور دارند و با اصل مذاکره مخالف هستند اشتباهی نمی‌کنند. با توجه به فشارهای اقتصادی، که در شرایط کنونی مردم ایران تحمل می‌کنند، این گونه تندروی‌ها قابل تحمل نیست. به همین دلیل ایران باید تلاش کند از همین امتیازات محدودی که آمریکا در اختیارش قرار می‌دهد، استفاده کند و خود را برای مذاکرات جدیدی آماده کند. این در حالی است که مذاکرات جدید از نظر محتوایی با برجام دوران اوپاما تفاوت‌هایی خواهد داشت. به همین دلیل ایران باید خود را برای شکل جدیدی از برجام آماده کند.

رئییی بتواند به وعده‌هایی که به مردم می‌دهد و سخنان پرشوری که در ابتدای ریاست‌جمهوری خود مطرح می‌کند تا مدتی مردم را راضی نگه دارد اما در بلندمدت نمی‌تواند کار خاصی انجام بدهد و مشکلات همچنان بابر جا خواهد بود. این در حالی است که ناراضیاتی‌های مردم از وضعیت موجود افزایش پیدا کرده و ما شاهد خیزش‌های اجتماعی در برخی مناطق کشور هستیم. گروه‌های تندرویی که در درون کشور حضور دارند و با اصل مذاکره مخالف هستند اشتباهی نمی‌کنند. با توجه به فشارهای اقتصادی، که در شرایط کنونی مردم ایران تحمل می‌کنند، این گونه تندروی‌ها قابل تحمل نیست. به همین دلیل ایران باید تلاش کند از همین امتیازات محدودی که آمریکا در اختیارش قرار می‌دهد، استفاده کند و خود را برای مذاکرات جدیدی آماده کند. این در حالی است که مذاکرات جدید از نظر محتوایی با برجام دوران اوپاما تفاوت‌هایی خواهد داشت. به همین دلیل ایران باید خود را برای شکل جدیدی از برجام آماده کند.

◀ **پیدا کردن جایگزین مناسبی برای محمدجواد ظریف به عنوان وزیر امور خارجه یکی از چالش‌های اصلی رئیسی در آینده خواهد بود. به نظر شما آقای رئیسی در این زمینه چه تصمیمی خواهد گرفت؟**

شاید آقای ظریف در دوران وزارت خود اشتباهاتی نیز داشته‌ا اما واقعیت این است که از زمان فتحعلی‌شاه تاکنون که وزارت خارجه در ایران تأسیس شده، وزیر خارجه‌ای مانند ظریف که بر امور بین‌المللی تسلط داشته باشد، نداشته‌ایم. ظریف وزیر خارجه‌ای قدرتمند و متخصص بوده است که مجلس منتقل شده و به نام دولت رئیسی پیدا کردن فردی برای جایگزینی ظریف است. در شرایط کنونی آقای باقری کنی محتمل‌ترین گزینه برای وزارت خارجه است. این وزیر برای سیاست‌های که رئیسی برای وزارت امور خارجه و مذاکره با کشورهای غربی در نظر می‌گیرد از توانایی و کارآمدی کافی برخوردار نیست. به هر حال افرادی که به عنوان مذاکره‌کننده ایران در دولت آینده تعیین خواهند شد در حد و اندازه‌های آقای ظریف نیستند که بتوانند از موضع صحیح و با دانش کافی با طرف غربی برخورد کنند. این در حالی است که نظام سیاسی نیز باید تا حدودی از مواضع خود عقب‌نشینی کند تا شرایط برای برداشته‌شدن تحریم‌های ایران و تعامل سازنده فراهم شود. راهی جز این برای کشور باقی نمانده و در شرایط امروز همه مقامات کشور متوجه این شرایط هستند که مردم در وضعیت مناسبی از نظر اقتصادی و معیشتی نیستند.

◀ **رابرت مالی نماینده ویژه ایران عنوان کرده‌است آمریکا آمادگی لغو تحریم‌های ایران را دارد. چراغ سبزی‌ها را که آمریکا نسبت به ایران مطرح می‌کند، چگونه ارزیابی می‌کنید؟**
پایدن نیز در گذشته به این موضوع اشاره کرده است. با این وجود سلیخ انتظارات ایران به اندازه‌ای بالاست که شرایط را سخت کرده است. ایران عنوان می‌کند آمریکا در مرحله اول باید همه تحریم‌ها را لغو کند؛ پس از مدتی نیز راستی‌آزمایی صورت بگیرد که آیا آمریکا در عمل خود صداقت بیشتری در شرق آسیاست و به همین دلیل رویکرد آمریکا نسبت به خاورمیانه تغییر کرده است. آنچه چیزی که برای ما بایدن دارای اهمیت است اینکه بن‌بست مذاکره بین ایران و آمریکا شکسته شود و موضوع ایران وارد فضای نوبنی‌ا سیاست خارجی آمریکا شود. به همین دلیل نیز دولت بایدن به دنبال این است که با دادن برخی امتیازات تلاش کنند ایران را به پای میز مذاکره بکشانند تا مشکلات فعلی حل شود. نکته مهم این است که مسئولان جمهوری اسلامی باید به این مسأله توجه کنند که وضعیت امروز منطقه و جهان که دوران اوپاما تفاوت پیدا کرده است. در نتیجه این احتمال وجود دارد که برجامی که در آینده درباره آن صحبت خواهد شد همه‌را به برخی تغییرات باشد. این موضوع به‌صورت مستقیم به رویکرد ایران در منطقه و جهان بستگی دارد. به نظر می‌رسد

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود از ایران را در این زمینه افزایش بدهد.

دولت بایدن تا حدود زیادی خود را مقید به مسائل مرتبط با حقوق بشر می‌داند. به همین دلیل نیز ممکن است سطح مطالبات خود